

rechterlijke geschillenbeslechting

wijze waarop de koninkrijkspartners tot dusver in conflict-situaties met elkaar omgaan, dan is de behoefte aan een vreedstichtende geschillenregeling juist ook in de verhoudingen tussen de koninkrijkspartners onloochenbaar. De voorgestelde regeling gaat daar niet aan voldoen. Alleen daarom al zouden de Caribische landen haar niet moeten willen. En er is nog een reden.

Toen de Nederlandse Antillen en Suriname in 1954 autonomie binnen het Koninkrijk verkregen, was er vanuit de Verenigde Naties, de westerse bondgenoten van Nederland voorop, zware kritiek op de vormgeving van de autonomie. Kernpunten van kritiek van de VN waren de Nederlandse dominantie in de besluitvorming van het Koninkrijk én het bestuurlijk toezicht vanuit het Koninkrijk op het doen en laten van de voormalige koloniën. De VN vroegen zich af of er aldus wel in voldoende mate van zelfbestuur kon worden gesproken en vonden het daarom niet juist om Nederland van zijn rapportageplichten in het kader van de dekolonisatie te ontslaan. Dat laatste gebeurde uiteindelijk alleen toch omdat de westerse landen zich van stemming onthielden, en pas nadat de Nederlandse minister-president de Algemene Vergadering in New York persoonlijk was komen uitleggen dat het zelfbeschikkingsrecht van de Antillen en Suriname natuurlijk vol gerespecteerd zou worden, tot aan onafhankelijkheid toe.

Dat was 1954. Anno 2016 is er in de statutair vastgelegde Nederlandse dominantie nog geen steek veranderd. Integendeel, Nederland is na een decennialange laissez-faire-houding (de legendarische minister Jan de Koning was daar de verpersoonlijking van) activistischer dan ooit als het gaat om het gebruikmaken van zijn bevoegdheden. De opdracht van het Statuut om een geschillenregeling in het leven te roepen biedt een uitgelezen kans om de in 1954 al zo fel bekritiseerde omissies eindelijk te verzachten. Vanuit het perspectief van het zelfbeschikkingsrecht van de Caribische landen wordt het de hoogste tijd. Een constitutionele rechter die onafhankelijke juridische controle uitoefent op de toepassing van het Statuut is een noodzakelijk correctief op de in 1954 gemaakte weeffouten.

Dat wil helemaal niet zeggen dat het Koninkrijk niet meer in staat zou zijn om in te grijpen als de nood te hoog gestegen is. Rechters zijn er niet om noodzakelijke en soms pijnlijke bestuurlijke beslissingen en de in dat verband gemaakte belan-

Professor Arjen van Rijn hoopt dat de Caribische landen zich niet neerleggen bij het plan van minister Plasterk.

genafwegingen terug te draaien of over te doen. Ze controleren alleen of zulke beslissingen voldoen aan de wettelijke voorschriften, of ze niet kennelijk onredelijk zijn, of ze voldoen aan de eisen van gelijke behandeling en of ze adequaat zijn voorbereid en gemotiveerd. Daar is niks mis mee. In het vuur van de discussie wordt nu eenmaal wel eens gehakt, bewust of onbewust. Ook regeringen doen dat; we leven nu eenmaal niet in het paradijs. Dankzij zo'n toetsing weten we dan wel: 'pijnlijk maar rechtvaardig', en die wetenschap kan de Caribische landen net de gemoedrust geven die er nu ontbreekt. Daarom is het zo belangrijk dat een geschillenregeling los van elke bestuurlijke invloed staat en dat de beoordeling van een geschil plaatsvindt door een onafhankelijke en onpartijdige instantie die zelf geen belang bij de uitkomst heeft.

Is dat bij zo'n Kroonberoep dan niet het geval? Ik herinner

aan het gedoe rond de aanwijzingen aan de gouverneurs van Aruba en Sint Maarten, dat nog maar net achter ons ligt. Die aanwijzingen konden naar de mening van zeer velen de toets van de juridische kritiek niet doorstaan. Ook de Raad van State schreef een zeer kritische evaluatie, weliswaar in algemene termen, maar de boodschap was niet mis te verstaan. Niettemin bleef de minister van BZK ook daarna stijf vasthouden aan het standpunt dat met de aanwijzingen niets mis was geweest. Als dat de toekomst van de voorgestelde geschillenregeling is..... En misschien ook goed om er even aan te herinneren dat het Europees Hof voor de Rechten van de Mens het Kroonberoep al in 1986 heeft afgeschoten als middel om geschillen tussen burgers en overheid op te lossen. Het gaf onvoldoende waarborgen aan de individuele burger voor een onpartijdige en onafhankelijke beoordeling van een zaak, juist

Minister Plasterk wil de Raad van State geschillen laten beslechten.

FOTO'S ARCHIEF

omdat de Kroon het allerlaatste woord bleef houden. Die uitspraak van het Hof had weliswaar geen betrekking op geschillen tussen overheden onderling, maar dat maakt de essentie niet anders: de door Plasterk voorgestelde oplossing sluit als het erop aankomt partijdige beoordelingen niet uit; ik zou niet weten waarom dat bij conflicten tussen overheden minder erg is. Achter elke overheid staan burgers, uiteindelijk gaat het om hun zaak.

In deze krant stond eind januari kort na de aankondiging van Plasterk een redactionele analyse dat diens voorstel maar als het hoogst haalbare moest worden geaccepteerd. Ideaal zou het toch nooit worden en dan had je tenminste wat. Ik hoop dat de Caribische landen het anders zien. Over de modaliteiten van een geschillenregeling en de vormgeving van procedures kan je zeker compromissen sluiten. Maar de vraag: „Leggen we het laatste

oordeel bij het bestuur of bij de rechter?” raakt de kern van alles. Hier gaat het mede om de vraag hoe serieus nu eigenlijk het zelfbeschikkingsrecht van de eilanden te nemen valt. Eindelijk kan er nu een noodzakelijke correctie plaatsvinden op wat destijds is bedacht. Het is aan Aruba, Curaçao en Sint Maarten om daarvoor op te komen. Het is aan Nederland om dit te respecteren. We worden er écht allemaal beter van. En als het door Plasterk aangekondigde Kroonberoep op dit moment inderdaad het hoogst haalbare is, dan maar liever voorlopig even niet, totdat er over een tijdje wél een faire oplossing gloort. Want is het Kroonberoep er eenmaal, dan komen we er nooit meer vanaf en hebben we er alleen maar nog een weeffout bijgekregen.

Prof. dr. Arjen van Rijn is hoogle-vaar staatsrecht en staatkundige vernieuwing aan de University of Curaçao (UoC).

Het gebouw van de Raad van State in Den Haag.

FOTO WIKIPEDIA